

Ant. Grinberg's Buch

Nr. 59. 2

MEMORIAM
RESURRECTIONIS
DOMINI NOSTRI AC SERVATORIS
IESU CHRISTI
PIE SANCTEQVE CELEBRANDAM

INDICIT
ACADEMIAE ROSTOCHIENSIS
ANNO AB INSTAURATIONE PRIMO
RECTOR
IOHANNES CASPARVS VELTHVSEN.

—
PRAEMISSA EST
SERMONVM ELIAE BVSITAE
CARMINIBVS RELIGIOSIS ANTIQVISSIMIS INTERTEXTORVM
EX IOBI CAPP. XXXII—XXXVII

PARS ALTERA
QVAE APPARATVM HERMENEVTICVM CONTINET.

ata

—
ROSTOCHII,
LITTERIS ADLERIANIS.

MEMORIAM
RESURRECTIONIS
DOMINI NOSTRI AC SERVATORIS
IESU CHRISTI
EIE SANCTOYER BELERANDAM

INDICIT
ACADEMIAE ROSTOCHENSIS
RECTOR
IOHANNES CASPARUS VELITVSEN

HELMISIA EST
SERMONVM ELIAE BVSIAR
CARMINIBVS RELIGIOS ANTONIVSIS INTERTEXTORVM
EX IOSI CESP. XXXII-XXXIII
PARS ALTERA
QVAE AVTAVIAE HERMENEVTICVM CONTINET

ROSTOCHII
LITTERIS ADLERIANIS

BRVNSIO· MEO
ET· HVIC· CONIVNCTISSIMIS
GRIESBACHIO· IENENSI
ATQVE
SCHNVRERO· TVBINGENSI
TRIVMVRIS
DE· CRITICE· SACRA· MERITISSIMIS
QVORVM· ANIMOS
INVICEM· AC· MECVM
BRITANNIA· COPVLAVIT
CORPORA
PATRIAE· COMMVNIS· VASTITAS· DISTINET
SPES· IOBI
SVO· TEMPORE· ITERVM· EST· CONSOCIATVRA
NON· AMPLIVS· DIVELLEND
CARIS· INTER· PAVCA· NOMINIBVS

SPICILEGIUM · HOCCE · IOBIANVM
QVONIAM · IN · MANVS · TRADERE · NON · POSSVM

PRO · TESSERA · VETVSTAE · AMICITIAE

TRANSMITTO

NOSTRAEQVE · IN · DIES · SINGVLOS · CRESCENTIS

FRIDERICAE · FRANCISCAE

AMOREM · VICISSIM · EFFLAGITO

IVRE · MEO

IOHANNES · CASPARVS · VELTHVSEN

Ἰδοῦ, ἀναμμένα χρόνον ἔτι μικρὸν, προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου.
Fragmentum *glossae Iobianae*, ap. LXX, loco, (ut videtur) alieno insertum,
et nunc quidem existans IOB, II, 9.

Revertitur faustissimi ominis dies, dulcissimum mentibus vario
moerore afflictis solatium afferens et instaurationis amicitia-
rum fataliter disruptarum *spem certam* inducens. Non mortali-
tati nati sumus. Ne corpus quidem totum interiturum est; novo
flore induendum regerminabit. Vitae perennantis ac juventutis
renasciturae pignus nobis obtigit: *Vita et Resurrectio Servato-
ris, ad recuperandam gentis humanae salutem defuncti*. Hac
fiducia (utut umbris suis olim involuta) freti, ab antiquo cultores
veri Numinis probatiores leto propinquo obviam ituri triumphaba-
nt. Et quanquam dolorum graviorum vehementia oppressi
querelis interdum plus justo indulgebant, *oraculorum divinatorum
fide innitentis spei radices* altius infixae sedebant in animis
eorum. Ita IOBVS, cujus loquelam *), ista scribens, meam ha-
ctenus feci, sentiebat. Ita ELIAS BVSITA, aequè in consolando
ac defendendo, quam humaniter redarguendo et comiter in rectum
tramitem reducendo viro annis meritisque venerabili occupatus,
Is enim pariter *Vindicem ab interitu moribundos servaturum*,
quem se exspectare maxima contestatione **) professus erat IOBVS,

A 3

illi

*) XIX, 28. 27. XVII, 15. 16. XIV, 14. 13. XVI, 18. 19. 20.

**) XIX, 21—24.

O si perenni iraderetur posteris
Oraculum volumine!

Tabulis legatur sermo scriptus plumbeis,
Nudisve scalptus rupibus!

illi promittit: hac tamen lege, ut ne *arrogantius* in sua gloriaretur virtute, nec *omnem* restituendae in vita praesenti felicitatis probabilitatem *nimis pertinaciter* negaret. Siquidem ad haec fere capita redire animadverto *argumenta* ELIAE BVSITAE.

Neque simpliciter damnandus, neque post tam audaces in summum Numen querelas *prorsus innocens habendus* erat IOBVS.— De vita vel in hac tenui conditione proroganda nunquam penitus desperare oportet homines vero Numini devotos. Etenim moribundos DEVS haud negligit. In ipso potius mortis articulo pie confidentibus propitium se praebet; idque tanto magis, quum non desit periclitantibus *Intercessor Paracletus* *), caussae illorum patrocinator in *judicio tremendo* **). Hinc usu evenire cernimus haud raro, ut misericordia commotus praesentissimam DEVS mortem iterum iterumque defendat ab hominibus, et jam nil nisi aeterna sperantes nec opinato in hanc vitam retroducatur. Oppido falluntur, qui hujus vitae calamitates semper criminis aut aperti aut saltem occulti indicia iratiquae Numinis signa esse et pro poenis habenda imaginantur: siquidem paterno ac prudenti consilio DEVS saepenumero ad castigandos, corrigendos, admonendos pios, novosque virtuti illorum stimulos suffigendos, in primis autem a superbia eos prohibendos his, quorum Ipsi fides maxime probatur, casus adversos immittit. Interea nefarium foret facinus, Iudici potentissimo, eique iudicium aequissimum exercituro in cunctos tempore opportuno, quasi ultro in vultum sese intrudere: idque minime omnium decebit illum, cujus alioquin et persona et aetas reverentiam excitant caeterorum. Quo autem potentior est
DEVS,

*) Hac voce *Chaldaeus* XXXIII, 23. usus est, pro מליץ.

**) XIX, 29. Conf. *SYR.* et *AR.* ad XXXIV, 36.

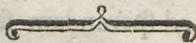
DEVS, tanto Ille minus injuria quemquam afficiet; id quod sine flagitio cogitari nequit. Quare si cui forte interdum ex nimia five animi levitate five dolorum vehementia tantum in se admiffisse delictum contigerit, eum omnino in mortis articulo constitutum oportet de sua ipsius virtute desperare, et spiritibus submissis ac supplice prece ad clementiam aeterni Iudicis confugere. Hanc pietatis sinceræ modestiam præmia sequuntur et fructus certissimi. Etenim non Sibi aut Suo commodo justus est DEVS, sed ex commiseratione erga vi oppressos, qui auxilium supremi Vindicis implorant, injuriarum Punitor existit; verum tamen ne in atrocissimis quidem vexationibus, ab homine homini identidem inflictis, statim ad conterendos scelestos advolat, sed sapienti consilio tum laborantium consolationem ac liberationem a periculo, tum violentorum ultionem differt in alteram vitam. Igitur multo minus in calamitatibus, quas Ipse consulto immisit mortalibus, quum hi de injuria sibi facta temere conqueruntur, ab Eo expectandum est, ut illico commonstret providentiæ Suæ justissimas rationes; potius exitum patienter opperiri decet *humilitatem* nostram. Caeterum quo quis altiori fastigio a DEO collocatus est, tanto ei magis convenit, submisso erga vitæ fortunæque suæ auctorem animo esse. Nam Sua natura non potest non arrogantiam averfari supremus rerum humanarum Arbiter. Itaque insolentiam potentum calamitatibus variis ac sæpe improvisis frangi videmus. At vero ne tum quidem pro poenis semper habendæ sunt afflictiones illorum; sed hos quoque DEVS paterna correctione monitos ad frugem bonam reducere studet, atque animo submisso Numinis gratiam implorantes ad sperandam salutem benignissimis promissis excitat.

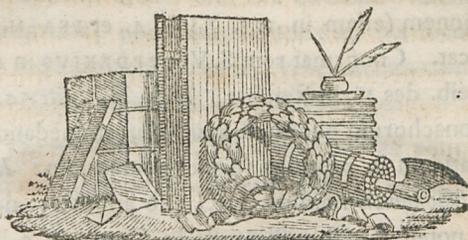
Haec

Haec ut ad IOBVM applicentur, omnino de pietate viri gravissimi, si recentissimam istam arrogantiae nimiae temeritatem exceperimus, honestius, quam factum fuit ab amicis altercantibus, praedicandum erat. Virtuti innumeris documentis egregie comprobatae stimulos DEVM addere voluisse apparet. Interea IOBO in illa suavi pietatis suae conscientia, quanquam tot tantisque malis concusso, haud fuisset de restituenda forsan vel hujus terrena conditionis felicitate ac vita sua *per clementiam DEI* proroganda, *tam pertinaciter* desperandum: quippe quo graviolem fortunae vicissitudinem subierat, eo probabilior exsistebat propinqua conversionis et citissimi auxilii divini fiducia. At ista animi elati arrogantia ante omnia ei erat deponenda. Itaque diligentius considerare illum oportebat: hinc, 1) summum Numinis potentissimi arbitrium et in homines ab Ipso procreatos jus perfectissimum; illinc, 2) haud pervestigabilem scientiae nostrae limitibus infinitam occultorum consiliorum divinatorum sapientiam; isthinc, 3) reverendam *Gubernatoris altitonantis majestatem*, quae *tremorem*, necesse est, incutiat arrogantibus, — — ita ut *vana* fuerit *spes de spectando Numine confidentium*, nisi animo *submisso ad Ejus clementiam confugiant*.

Ecce, CIVES ACADEMICI, *philosophiam DEO dignam*, et SEMINA RELIGIONIS, qualem, non arte humana inventam, sed *consilio* sapientissimo ac *vere divino* multis retro seculis *plantatam*, jam pleno flore et fructu largissimo splendere animadvertimus per orbem terrarum!

VINDICIAE INTERPRETATIONIS.

IOB. XXXII, 2. — Nomina אֱלֹהֵינוּ, אֱלֹהֵינוּ, et אֱלֹהֵי. tantummodo levi pronuntiationis discrimine differunt, ex אֱלֹהֵי יְהוָה. (DEVS meus IEHOVA est; Ille, qui vere EST; DEVS meus IAH, H̄V;) praesertim si punctatur אֱלֹהֵינוּ. Sic *Elijahu*, I REG. I, 15. 17. II, 1. 2. XXI, 28. et *Elijah*, ib. I, 3. 4. 8. Ex אֲדֹנָיִךְ יְהוָה. (*Dominus meus IEHOVA est.*) *Adonijahu*, ib. I, 8. 9. et *Adonijah*, ib. 5. 7. (Adde ישעיהו, *Salus mea* [Servator meus] *Iah, Hu*; צדקיהו, *Iustitia mea* [Vindex meus] *Iah, Hu*; rell.) Erat autem הוּא. *Hu*, (ex verbo antiquo הוּא I. הוּה pro הוּה.) nomen divinum יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, *Iahavoh*, (ΙΑΩ, *Iehova*, *Adonai*,) pro יְהוָה. (EST!) tam propinquum, quam illud ex eodem contractum יְהוָה. (*Iah, Iehova.*) Iam celeberr. DATHE ad IES. XXXV, 8. ex VRIEMOET, ad *Dicta classica* V. T. vocem הוּ, *Hu!* (Ille! I. EST!) pro nomine DEI poni in precibus Arabum, observat; recteque ad IES. XXXIV, 16. transfert, ubi LXX pro הוּא אֱלֹהֵינוּ (quasi *ὁ ὁμοῦ αὐτοῦ*)

B

prae-

praecipit, substituerunt, (neutiquam יהוה legentes,) ὁ Κύριος ἐνετείλατο, istam significationem (etiam in IES. XLI, 4. et PSA LM. CII, 28. quadrantem) applicat. Confirmat rem S. V. LVEDEKIVS in *descriptione regni turcici*, (Beschreib. des türk. Reiches, *Theil II. Seite 54.*) ubi *Beftaschytarum*, quod monachorum genus est apud Muhammedanos, morem commemorat, identidem in precibus suis exclamantium: *Hu!* et illud in lingua arabica *synonymon* nominis DEI esse annotat, quo significetur: *Qui est!* Addi potest frequentissima ista in *Corano* (v. c. *Sura III, 2. 6.* et bis v. 18.) phrasis: *Non est DEVS, nisi HV!* (הו), pro qua *ib. III, 61.* occurrit: *Non est DEVS, nisi DEVS!* (*Allah.*) Vt appareat, vocabula HV et *Allah*, אֱלֹהִים, (DEVS) vere synonyma esse. Vtrum autem auctor libri, qui videtur ad aetatem EZECHIELIS *) proxime accedere, simili prolepsi, ut MOSES mentionem IEHOVAE in pristina historia faciens, nomen serius inventum anticipaverit, an vero, quum appellationem DEI inter patriarchas usitatorem et tempori, ad quod fata IOBI referuntur, convenientissimam SCHADDAI frequentius, quam alii scriptores, adhibeat, nomen hocce per orientem divulgatum, HV, (*ille, qui est!*) vel ipso tetragrammato *Mosaico antiquius* fuerit? jam aliis dijudicandum relinquo.

v. 6. — זחל hebr. *serpere*, — arab. (c. *Se.*) *tardo* fuit incesso.

v. 9. — Pro וְלֹא יִקְרָא.

v. 13. — נרף hebr. *dispellere*. ps. I, 4. — arab. *concussit, vehementer propulit.*

v. 14. — Ab *instruenda acie, instruendo exercitu.* Conf. XXXIII, 5.

v. 15. — עתק Hiph. *transferre, et, transferri, discedere*: Verba ab illis *discesserunt.*

v. 16. — Muti *adstant*; quasi *attoniti.*

v. 17. — Meam *partem, i. e. meo ordine*; quum *partes dicendi ad me jam devenerint.*

*) EZECH. XIV, 14. 20.

v. 18. — Spiritus ventris mei me coarctat. Demta levi ipsarum linguarum discrepantia, non immoderatio est ista locutio, ac si *pectus* sibi iis, quae in medium prolaturus sit, vehementius commotum et penetratum dixisset. Conf. v. 20. et ad XXXIII, 2.

v. 21. et 22. — כנה hebr. Pi. nomine alterius aliquem cognominare. arab. כני alio quam proprio nomine rem notare, metonymice loqui.

XXXIII, 2. — De palato valet observatum de ventre ad XXXII, 18:

v. 6. — Quae nunc tibi contigerunt, pariter mihi quoque contingere potuissent et adhuc possunt. קרץ arab. *secare*. LXX, Ex limo διήγειται σὺ ὡς καὶ ἐγώ, formatus es. Vulg. formatus sum.

v. 7. — נכה Prov. XVI, 26. (ubi SCHVLTENS.) arab. נכה clittellae; נכה, 4 conj. clittellas imposuit. Chald. וטוני et sarcina mea.

v. 9. — חפה arab. levis fuit pondere, celeriter invasit. (Res describitur HEBR. XII, 1.) LXX, ἀμεμπτος, irreprehensibilis. Vulg. immaculatus.

v. 10. — נאח pro נאח ar. grave accidit illi (malum, onus.) NUM. XIV, 34. (ut nos: Was ich euch zur Last lege.)

v. 11. — סר ex ar. (ש pro ס secundum regulam,) שרר constrinxit, ligavit. LXX ξύλον. VULG. nervus.

v. 12. — Vt nos: Unrecht haben. (v. Exercitationes in IOBYM, §. 10. not. e.)

v. 14. — Non iterum perfrustrat opera sua; solum decretum sufficit ad perfectionem: quidquid summa sapientia decernit, illud non potest non optimum esse. KOHEL. III, 11.

v. 15. — Conf. IV, 13.

v. 16. — Multi codd. KENNICOTT. plene, ובמוסר, quod pronuntiaverim מוסר. — Codd. aliquot etiam יחתו plene, (LUTHER. τὸς LXX secutus, ex חתת,) XXXVI, 10. 15. (XXXVII, 7.) arab.

cum ה obsignavit, confirmavit; c. ח, coronide clausit, absolvit, ad finem perduxit. Ergo ad litteram: Correctionem disciplinae illorum perficit.

v. 18. — Retinet a corruptione. — Ne in telum (MORTIS) incurrat, XXXVI, 12. Mortem hosti comparat Liber IOBI, e. g. XVII, 16. Pulverem prosterneamus; (Spe mea sustentatus prosterneamus;) XIX, 25. oppugnabit Pulverem. Ergo sensus: Praesentissima vitat pericula avertit.

v. 19. — Cthibh ריב praefendum: Lis ossium, quasi bellum internum. (XIV, 14. tempus luctationis.) איתן, ex יהן, ar. והן, perennis, i. e. continua luctatio. Aptè DOEDERLEINIVS: (ad GROTIUM:) et dissidium ossium ejus perpetuum.

v. 20. — Nausea, a foetore; זח ar. (c. Se.) syr. chald. foetuit, e. g. זחור de foetido odore, MICHAELIS Chrestomat. syr. pag. 38. (lin. 2.)

v. 21. — שפי Py. eminere. שפי locus eminens. Ossa prominentia.

v. 22. — Quanquam complures codd. למתים pronuntiationem moforeticam ex Hiph. confirmant, magis tamen quadraret, ex מכותים (ap. IER. et EZECH. de caede cruenta *), למתים.

v. 23. — מליץ, vid. Exercitationes, pag. 102. not. bb. (Vocabulum Mediator, quo jam usus sum in Unterhaltungen, vol. VI. Hamb. 1768. pag. 281. deinde etiam in versione MICHAELIS adoptatum, dudum in notis SCHVLTENSII occurrit; vim vocis DOEDERLEIN. pulcre expressit synonymo: Intercessor. Chald. פרקליטא, Παρεούργος. — אחד, singularis, v. Exercitat. Potest etiam ex usu numeri cardinal. pro ordinal. (pro ראשון) explicari, Primus Legatorum caelestium, Angelus princeps, Ἀρχάγγελος. — מני ex, vel prae millibus. CANTIC. V, 10. — ישרו, vid. Exercit. Adde MATTH. VI, 33.

v. 24. — פרע differt a פרה; vid. Exercit. — שחת, non foveam tantum, sed ipsam corruptionem denotat, e. g. ps. XVI, 10. ubi MICHAEL. Colleg. critic. in 3 Psalmos de Messia agentes. Quod tanto magis huc quadrat,

*) Comparatur cum IER. LIII, 9. מתור.

drat, quia de corporis mutatione sermo est. Ergo phrasis non cogit nos, ut mortem naturalim intelligamus. Conf. *Exercit.* not. s. pag. 87. seqq. De *Lytro* vid. ad XXXVI, 18. observanda.

v. 25. — רטפּש, vid. *Part. I.* hujus commentationis, not. ad *Epilog.* pag. 21. sq. — עולאנא, ar. adolescens plenae aetatis. — Memorabilis est sententiae analogia in *glossa* LXX PSALM. XXVIII, 7. *וְאֵי אֲנִי-אֲדַלֵּן הִי סִרְצִי מִמֶּנִּי*, resloruit corpus meum.

v. 26. — רצה ex ar. רצא, N pro ו, contentum esse aliqua re, gratum et acceptum habere aliquem. Inest satisfactionis notio; conf. *IES.* XL, 2.

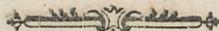
v. 27. — ישר ar. (ש pro ש sec. regul.) lenis et facilis fuit; 3 conj. lenem ac facilem se praebuit erga aliquem. (*DEUTER.* XXXII, 4.) Itaque ישר pronuntiandum arbitror. *CHALD.* hominibus rectum (i. e. aequum) se praebebit. *SYR.* et rectitudinem (i. e. aequam sententiam) erga homines dicet. Uterque הוּרָץ (synonym. טוֹב ישר) vertit. *AR.* et propitia (faventia) erga homines dicet. Nemo horum ex שור, sed cuncti ex ישר.

v. 28. — De שחה vid. ad v. 24. — כ. ב. ראה, [XXXVI, 25.] vid. *Commentar.* ad *CANTIC.* III, 11.

v. 29. — Retinui Dualem, quanquam Pluralem (faciliori flumine) פּעֲטִי Cod. Regiomont. I. De-Rossian. 589. et LXX, THEODOT. *SYR.* VVLG. *AR.*

v. 30. — להשיב ל. ל. ante infin. sc. היה, vid. *Cramers Kiel. Beyträge*, tom. 2. ad *Cantic. Ezechiae*, *IES.* XXXVIII, 20. — Pro להאור, inf. Niph.

XXXIV, 6. — Respicit ad XXIV, 25. Fortasse Niph. לְפָנָי; mendacii convinci, *PROV.* XXX, 6. aut *Piel* ἐμφρατικός, *In mea ipsius caussa mentiri cogor.* — Immedicabile vulnus. — Tela corpori meo infixamecum gero, *IOB.* VI, 4. *PS.* XXXVIII, 3. Vnde aliquid lucis redundat in *2 COR.* XII, 7.

v. 7. et 8. — *Ecquis vir gravis, qualem esse IOBVM fatentur omnes, similem morem iniret, quem profani sequuntur? — — Itaque mentio nominis, „ut Iobus,“ (talīs vir, qualis est Iobus,) emphasin continet ac venerationem indicat, ad emolliendam comparationem tantummodo obliquam et indirectam, non accusationis, sed verecundae admonitionis caussa adhibitam. — — „Absit (v. 10.) a viro tam pio tam atrox delictum!“*

v. 10. — *חלילה ex חל חלילה profanum, חלילה profanare: Absit! (vid. ad v. 7. et 8.)*

v. 11. — *Via et morem agendi, et sortem significat: „Pro via, quam quisque inire gessit, [DEVS] eum (virum) invenire iubet (viam).“*

v. 13. — *ארצה, pro הארץ, Hebraei interdum per chaldaismum א vel ה emphaticum in fine vocis pro ה demonstrativo ponunt, unde e. g. IES. VIII, 23. bis: „terra Sebulon, terra Naphthali, regiones olim „vilissimae, insignem nominis claritatem consequentur ex nova illa luce „ab hoc tractu Palaestinae exoritura.“ — Constituere, i. q. fundare, IES. XLII, 4. Ius DEI (Religio) in orbe terrarum fundatum iri dicitur. (Θέμενος τὸν λόγον, κ. τ. λ. 2 COR. V, 19.)*

v. 14. — *Secutus sum in quatuor primis vocibus explicandis acutissimum SCHNURRERVM, qui Animadversionum ad quaedam loca IOBI fasciculo II, quoniam in altero hemistichio vox אליי sine dubio ad DEVM pertineat, eodem illam concinnius primo etiam loco referri monet, et sic vertit: Si DEVS Sui unius curam habens spiritum suum halitumque (omnia animantem, ps. CIV, 30.) ad se retraheret; exspirandum esset rebus animatis omnibus. Quae verba illustraturus ita pergit: „Si DEVS Sibi soli vivere velit. brevi omnibus pereundem fore.“ — Ego tantum protasin ad quatuor ista vocabula restringendam, et statim ab altero commatis nostri hemistichio apodofin incipere putaverim: Si ad Se animum suum (curam suam) dirigeret: (si unice ad Se animum attenderet *), si in Se solo mentem defixam teneret;) tum recepturus (C.*

*) Phrasis שום לב c. אל vulgo significat: *animum attendere ad aliquid.*

(f. colle&urus) *) *effet ad Se spiritum suum cuncta animantem.* Etsi enim haud incommode מנא ante וררו ex praecedenti repeteres, fluminis facilitas probabiliter effecisset וררו, si ad protasin pertineret.

v. 17. — הנה GEN. XVIII, 23. — חבש ar. (ש, ut vulgo, pro ש) jure suo aliquem *defraudare.* (f. ut CASTELL. ex GIGGAEO, *inique debiti reum fecit, inique lucratus est.*) 5 conj. *spoliavit.* Qui juris principia aliorumque de moribus suis judicia spernit, ille, quum opprimere vult, non ad artes imbecillae fraudulentiae insidiosas confugiet. Multo minus DEO *insidiae* tribuendae! Respicit ad XXXIII, 10. II. XIII, 27.

v. 18. — Itane *dicere?* Infnit. Ergo non opus est, ut puncta mutantur in נאמר, etsi ita LXX et VVLG.

v. 19. — נשא, oppos. השיב פניו repellere faciem, I REG. II, 18. 19. — שוע IES. XXXII, 5. *tenaci* (כילי, v. 7.) eo modo opponitur, quemadmodum in parallelismo *scelestus* (נבל) et *Liberalis*, (נריב) antithesin efficiunt.

v. 20. — *Removebunt*, impersonal. i. e. *removebitur.* — *Non manu* (humana), i. e. *divinitus*, ex providentia Numinis. DAN. II, 34. 35.

v. 22. — צלמות, ἀνὰ δαυδάρου, v. *Exercit.* ad IOB. not. s. — PS. CXXXIX, 8. II. 12.

v. 23. — Non constituit contra homines *diem*, quo in judicio apud DEVM se sistere debeant. עור (ar. *redire*, unde ps. CXLVI, 9. Pi. in statum felicitatis reducere, in integrum miseros restituere,) convenit cum arab. מעאר (מעאר, locus ad quem reditur perveniturque,) מלאך אלהים, (Locus quo hominibus creaturisve revertendum est,) *vita altera*, seu, *dies judicii extremus.* GOL. ex GIEVHAR. (Fayer vers. 26. Locus Spectatorum.)

v. 24. — Sine *scrutatione*, absque formali actionis institutione, (ohne förmlichen Proceß,) ut decet *majestatem* summi Domini. Pro summo

*) חסד colligere, contrahere e. g. splendorem, IOEL IV, 15. Sic de habitu PS. CIV, 29.

mo et absoluto suo, quanquam iustissimo, arbitrio agit. — ככיר, ar. corpore, opibus praevalens.

v. 25. — הפך intransitiv. ps. LXXVIII, 9.

v. 26. — SYR. et AR. (neglecto ספק, et ex ירא, retenta praepositione תחת) et prosteruntur *propter* (תחת) *iniquitatem operum suorum* in loco tremendo. Ergo רשע ex רשע (malitia): *Propter malitiam eorum* percutit illos in loco spectantium. (vid. ad. v. 23. Publicum iudicii extremi spectaculum. Sic דראון IES. LXVI, 24. ὁ εἰς ὄρασιν. coll. PAN. XII, 2.)

v. 27. — Ex phrasi אררי הלך, DEVM cultu *prosequi*, ejusve mandatis *obsequi*. (vid. *Commentar.* ad CANTIC. I, 4.) — השכיל *attendere*.

v. 29. — Scite SCHNVRER. ex חרר, ar. (על, irasci in aliquem,) ירר futur. Adde autem significationem arabicam: *castigare, animadvertere in aliquem*.

v. 30. — מ privat. ante infin. (I SAM. XV, 23.) — חנה (XXXVI, 13.) arab. *loripes fuit, claudicavit; in religione claudicare, religionem mutare: quod hebr. malo sensu de hypocritis; arab. bono sensu, de abjicienda superstitione gentilium. h. l. ambiguitas ista animique duplicitas IAC. I, 8. descripta intelligitur.* — [Vnus] *ex laqueis populi.* מקש, σκάνδαλον, saepe hebr. irritamenta malorum, peccandi occasiones, (DEVT. VII, 16.) deinde vel *ipso illos, qui aliis suo vivendi more irritamentum peccati praebent*, denotar. Ita IOS. XXIII, 13.

v. 31. — Puncta appono, et verba sine interstitio antiquitus scripta sic conjungo: אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֱמֶר, (Nomen *Eloah* frequentiss. in libr. IOB.) *Nam apud DEVM* (in praesentia DEI, ad deos [אלהים] adductus, i. e. *juratus*) *dicit.* — Cogitata vividum hebraeorum ingenium tanquam verba pronuntiata repraesentat, v. c. PROV. I, II. LVC. XII, 19. — Traditum jure meo tanquam mihi concessum accepi, tanquam Meum mihi vindicavi. (Si quis v. c. depositum vel mutuo datum retinet; aut *Pignus reddere nolens, cessionem seu donationem praetexit.*

v. 32. — כלערי 1. בלערי! *Quid mea refert?* (Quid hoc ad me? Verbotenus: *Nihil ad me!*) GEN. XIV, 24. XLI, 16. — *Videbo, tunc litis periculum subiens superior sis evasurus?* — Testibus *convinci* volo. — Quod etiamsi caussa cecidero, quid tum? Pollicebor, me *delictum*, cujus convictus fuero, in posterum *nolle repetere!* — Abjectissimi animi exemplum, in gente rudi haud infrequens. De restituendo compensandoque rapto nihil. Non animadvertit flagitiosus iste internam facinoris turpitudinem. Sensum honesti nullum prodit. Modo ne in iudicio testibus constitutis publice convincatur, innocentem se putat: et si in lucem protraherentur crimina, sufficere arbitratur confessionem propositi de non iterandis. Atque huiusmodi plebejos homunciones regno antiquitus potitos esse hodieque (praesertim inter populos orientales) potiri, quis est quem fugiat? Ergo *ad naturam expressa* est horribilis ista *vitae humanae imago*, et aculeum carmini subdit in fine collocata. Igitur inde a *vers. 33.* iam *applicationem* dictorum ad statum controversiae expectandam, adeoque cum aculeata ista descriptione canticum nostrum concludendum esse apparet. Totum autem carmen in hanc denique sententiam desinit. Scilicet: Non solum, quod, *ab illis triumviris parum consideratum*, IOBVS identidem perseveranter contenderat, plenam ac perfectam iustitiae divinae manifestationem ad *alteram vitam* instansque post mortem *iudicium futurum* pertinere, quare et flagitiosissimorum abjectissimorumque hominum triumphantem fortunam, et cum miseria colluctantium piorum calamitatem ad ultimum usque huius vitae terminum, salva sua iustitia, tolerare posse aeternum Iudicem; sed etiam, quae res a IOBO non satis considerata erat, *diem administrandae iustitiae patienter ac modeste opperendum, nec ita DEO actionem intendi fas esse, ac si debitum ab EO exigere liceret mortalibus!*

v. 33. — vid. ad *vers. praeced.* — וַיִּזְכֹּר e. g. *apud DEVM* [2 THESS. I, 6.] וַיִּזְכֹּר I SAM. XX, 9. (pro qua particula v. 13. וַיִּזְכֹּר) de *sententiis et decretis*; ut Latinis, *cum* animo suo volvere, e. i. g. a. —

Quasi הכעיניך, Num in oculis tuis? ut tibi videtur. Ita XXXVI, 4. apud te, i. e. ex tua sententia. — Ergone ex tuo arbitratu illud [quod poscis ab EO,] solvere [tanquam meritum] debet? Immo potius [beneficiorum multitudine Ipsi devinctus, praeteritorum favorum obliviscens,] jam [urgendo jus tuum] spernere videris [gratiam humilibus supplicibusque ultro oblatam]. Duram hanc esse sententiam fateor; sed tua culpa! Sponte elegisti! Ego quidem invitus ita judico. — *Ista omnia pulcherrime quadrant in statum controversiae accuratius formatum.* Ergo PERSONA ELIAE BVSITAE ab his, qui garrulum perversae daemologiae (nescio, cujus?) jaclatorem sibi fingunt, inique taxata est. *Conf. Praefat. ad Part. hujus commentationis priorem.*

v. 34. — Alterum triumviris, alterum IOBO suo dictum voluisse patet. *Quanquam IOBVM haud prorsus excusabo, (v. 35.) tamen virum probum esse contendo. (v. 36)*

v. 36. — אָנִי, pro אַךְ כִּי, (tantummodo quod, *nur daß jedoch*), attamen, I SAM. VIII, 9. LXX, Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ, quae particula apud eos frequens pro *verumtamen* occurrit. Videatur BIELII *Theaurus*, liber utilissimus atque philologiae sacrae cultoribus perquam necessarius, quem solertia MVTZENBECHERI, viri S. V. et in hac quoque opera meritissimi, blattis ac tineis alioquin in partum cessurum ex scriniis in lucem publicam protraxit. SYR. *Vere probatus constabit ad finem, et non annumerandus inique sentientibus, [computandus inter viros iniquitatis.]* AR. *Vere IOBVS jam dudum experimentis probatus est post tempus, [longo abhinc tempore,] et non annumerandus est hominibus hypocritis. (Hypocritam, vocabulo designavit Arabs, quod proprie e latibulo prodeuntem significat.)* Accedit cod. MEERMANN. *Rotterdam. 2.* ap. KENNICOTT. 245, ab a. C. 1290. cujus primitus scripta lectio, quae fuisse dicitur, probabiliter אָנִי fuit, certe non erat אָנִי. — נִכְרָר (de metallis, virtute, rell.) *probari, probatum esse; unde partic. aurum, argentum experimento probatum, δόκιμος. — Responiones, accusationes; respondere contra aliquem, frequens phrasis.*

Signi-

Significatio vocabulī ex השיב דבר, (*reddere verbum, respondere*) petita. LXX fec. MS *Alex.* ἀποκρίσις. MS *Vatican.* ἀποκρίσις. CHALD. תשובתה *responsum*, vt XXXII, 5. 3. nam in *Polyglottis* minus apte *conversionis* notio substituitur. (SYR. et AR. ex falsa lectione אל־חֲשַׁבְתִּי, ne eum numeres) — — Dura LUTHERI versio: *Mein Vater! laß Hiob versucht werden bis ans Ende, darum, daß er sich zu unrecten Leuten kehrt; quae versio, ni fallor, admodum multis viris doctis, ipsis quidem parum animadvertentibus, suspicionem contra boni Eliae humanitatem iniecit; et a lectionis veritate, et a grammatica nimis longe recedit. Eundem effectum ad corrumpendos in praeiudicium humanissimi nostri oratoris interpretes IOBI, tribuerim VULGATAE versioni, perinde ex falsis literis conflatae: Pater mi! probetur Iob usque ad finem! ne desinas ab homine iniquitatis! Quasi scriptum esset: אל־חֲשַׁבְתִּי מֵאִנּוּשׁ! —*

v. 37. — כִּי adverbativ. *At vero!* — manibus *plaudere*. — *Multiplicat verba, multitudine verborum abutitur.*

XXXV, 2. — *Recte*, PROV. I, 3. — *Iustitia mea prae DEO*, i. e. צדיק אני מאל, *Iustior sum DEO*; ita VULG. sive, *prae* [iustitia] DEI. (Causae meae iustitia *praeualet* contra DEVM, utpotē injuria me afficientem. XXXIV, 5.) *Prae DEO jus mihi competit.*

v. 4. — vid. ad XXXIV, 34.

v. 5. — Nubes altitudine te superantes.

v. 6. — עשה (e. g. חסד, טוב, משפט, צדק, *cact.*) *exhibere*. h. l.

Quam gratiam Ei referes? Quo facto compensabis?

v. 8. — Ad hominem tui similem, ad pares tibi conditione, non ad Numen excelsissimum pertinet tua, sive probitas sive improbitas.

v. 9. — Prae multitudine vi oppressorum *faciunt clamare*, i. e. clamores excitantur; *impersonal.* conf. v. 12.

v. 10. — עשי, forma plural. ut IES. LIV, 5.

v. 11. — *h. l. non prae, sed ab animalibus petendam doctrinam* indicat. XII, 7. (coll. 9.) *Animalia te docebunt.* (Scilicet, *Esse Aliquem, qui sua potentia res cunctas procreaverit.* Nam de bello omnium contra omnes, aut jure fortioris, nisi ex recentiori lectione adhaerentes ingenio memoriaeve aut phantasiae vivaciori imagines in librum antiquum intruferis, ne jora quidem in illo sermonis contextu! vid. et v. 10. coll. v. 4.)

v. 12. — *Ibi!* (*emphatice,*) in ista terra (Hos. VI, 7.) beneficiis DEI plena. — *Clamant* (oppressi), s. impersonal. pro, clamores excitantur. vid. ad v. 9.

v. 13. — *Frustra* (ps. CXXVII, 2.) non audit, i. e. Non audit *frustra.* Sed magis *emphatice* vox *Frustra* ab initio. (Audit, idque non *frustra!*) Ante alterum hemistichium particulam *Frustra* repeti oportet. — Nomen שרי (ar. שרה, pro שרו, superiores regiones adscendere,) huic loco congruentissimum. Compara descriptionem ps. XIV, 2. IES. XL, 22. — Observat *illud; Femin.* pro *neutr.* ut זמח; i. e. istos violentiae excessus.

v. 14. — Non spectabis (spectabunt homines) Eum. Quanquam autem tibi Ille non ante oculos versatur, Ipsi tamen Dies Iudicii versatur ante oculos. Nos interea decet patienter expectare, dum veniat. I PETR. III, 9. 12. HABAC. II, 3. TIT. II, 13. (Compara cum loco extremo *fragmentum glossae Iobianae* huic alteri commentationis nostrae sectioni inscriptionis loco praemissum.) — Iterum *vis sententiae* (Conf. dicta ad XXXIV, 32.) legentem, vel *cantantem* *) potius, admonet cogitque in his verbis *terminum carminis* animadvertere, et quae nunc sequuntur commata, pro verbis *ELIAE* habere.

v. 15. — Quia *iracundia* Ejus non poenas infligit; i. e. quia non ex fervore ebullientis animi, sed ex deliberato consilio punit, poenasque differt; (quia non ira, sed sapientia est, quae punit;) — et non *agnoscit* (distinguit) copiam sese diffundentem admodum; i. e. multitudinis delictorum *rationem non habet*; (vel *unicum facinus eandem, quam innumera scelera,*

*) vid. *Introduc. Commentar. in Cantic.*

scelera, animadversionis severitatem requireret:) — hinc est, ut licentius animi sui motibus (v. 16.) indulgeant mortales. — De voce פוש leg. *Not.* sub finem partis primae hujus schediasmatis. Respicit autem *Multitudinis* mentio ad introitum carminis, v. 9. רוב et רבים.

v. 16. — הבל (ab *halitu* s. vapore) *inaniter*. XXI, 34. — In *defectu* intelligentiae, *imprudenter*, [XXXVI, 12. *nec opinato*] verba *multiplicat*. Nam *verbosiores* dixerat XXXIV, 37.

XXXVI, 2. — כתר *Pi.* chald. et syr. *Pael.* exspectare, morari. c. ל, ut חכה.

v. 3. — *Proferam* e longinquo, ex principiis suis.

v. 4. — Integer sententiis [ero] *apud* te; i. e. ex tuo ipsius *arbitratu*; te ipso *judice* sententias haud reprobabiles in medium proferam. — De particula ׀ dixi ad XXXIV, 33. — *Pluralis* רעות I SAM. II, 3: quanquam non obloquar, si רעות pronuntiare malis. *Conf.* tamen ׀ רעים XXXVII, 16.

v. 5. — ולן, *interrogativ.* I SAM. II, 3. *Cthibh.* (IEHOVA est DEVS infinitae scientiae; nonne ergo facta humana iusta lance libra-
rentur?) — Praepotentes potentia cordis, sunt, qui suo *animo* [לב, v. 13.]
potentes sunt, imbecillitatis humilitatisque suae obliti; ut, נשברי לב,
qui vulnera sua *sentiunt*, et ענוים vocabantur in commate proxime
praecedente, IES. LXI, 1. mox (v. 2.) אכלים appellati; oppos. שפל רוח,
cum antithesi ענוים i. עניים, (nam utrumque legitur, *Kri* et *Cthibh.*)
et synon. גאים PROV. XVI, 19. רכה ושפל רוח contritus et humilis
animo, i. e. humilitatem suam fracto ac paene contrito *animo* [sunt enim
רוח et לב ibidem synonyma] *sentit*. IES. LVII, 15. ubi LXX, ὀλιγόψυχοι
et συστετημένοι τῆν καρδίαν. Ergo etiam MATTH. V, 3. in oratione ad
genus dicendi *sententiosum* pertinente, atque identidem ad inhaerentes
memoriae populi sententias prophetarum psalmodumque ac proverbio-
rum respiciente, verba CHRISTI ex natura *acute* dictorum *apophthe-
gmatica*, non ex frigidis grammaticorum aut dialecticorum centonibus

interpretanda. Notetur autem *vis sententiae* propter capitis nostri *versiculos* 15. et 21.

v. 7. — Et reges in folio quod atinet, hos facit sedere *rell.* seu, per chaldaismum implicata constructione, (ut IES. XLIX, 6. להשיב,) Et reges in throno sedere facit. ל pro על; (*Exercit.* in IOB. §. 14. not. b.) vel etiam: Reges throno [destinat], eosque continuo sedere [in throno] jubet: — ut in altum evehantur. (Kal in verbis neutris בוא סור caet. saepe pro Hophal.)

v. 8. — Funibus (vinculis) afflictionis capiuntur.

v. 9. — Indicare vult eis facinus ab ipsis perpetratum et delicta ab illis commissa. — Ab *ingravescendo* aut *praevalendo* dicitur *arrogantia*, in primis *contra DEVM sese efferentium*. XV, 25.

v. 10. — *Submonet* eos ad *correctionem*. Conf. v. 15. et refer ad locum parallelum XXXIII, 16. Atque hinc intellige *versiculum* mox explicandum 16. — אמר ar. (unde *Emir*,) et non raro hebr. *praecipere*.

v. 11. — *perficient* dies, [divinitus annumeratos, ps. CXXXIX, 16.] i. e. plenum spatium vitae per naturam ipsis destinatum ementientur, laetis rebus fruentes; annos inter amoenitates transigent.

v. 12. — *Telum* [Mortis], v. ad XXXIII, 18. (Ad tela Mortis improvise v. c. *apoplexia* et alii casus huic similes referendi.) — *Nec optimato*; v. ad XXXV, 16.

v. 13. — חנה (v. ad XXXIV, 30.) h. l. *animo* [vid. ad v. 5.] fluctuantur; adjectivum participiale; vel ipsum *participium* chaldaizans, hebraeis haud infrequens. — Iram *instrunt* contra Eum. ושו et ושי c. על, instruere (aciem, aggerem, caet.) *disponere* (exercitum) *contra* (urbem); I REG. XX, 12. h. l. *exacerbantur* contra DEVM. LXX τὰ ζῶσα [voce militari] θυμέν.

v. 14. — *Moritur* anima eorum, *moriuntur*; — נער XXXIII, 25. — *Scorta* mascula Adonidi (Baalo) *devota*, [sacra.] cinaedi; ad significandam pestilentissimam floris *juvenilis* subito marcescentis tabem.

v. 15. — Liberat *supplicem* in afflictione ejus. עני, h. l. pro עני; vide loc. PROVERB. ad v. 5. laudatum, ubi in *Kri* et *Cthibh* promiscue: ex עני, pro עני, ar. humilis ac *supplex* fuit. (Hinc dictum XXXIII, 26. et noster locus se invicem collustrant.) Notetur propter v. 21. et comparentur observata ad vers. 5. — Et *submonet* (v. 10.) eos in rerum angustia, sub *pressura*. — Iterum *sine* carminis digna sententia prodit, subsequensque in verbis proximis *alloquium* vim cantici ad IOBVM expresse *applicans* confirmat, sermonem jam ab ipso Oratore exceptum iri.

v. 16. — vid. ad vers. 10. — *Atque te etiam incitare* (instigare) *voluit*. Ita bono sensu vocabula simillima. HEBR. X, 24. παροξυσμὸς ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων. ROM. XI, II, 14. παραζηλοῦν. Non exasperare te, sed *stimulare* animum tuum voluit. — מפי, quemadmodum CIC. pro ARCH. c. II. Urbem Cyzicenorum ejusdem consilio *ex* omni impetu regio ac totius *belli Ore ac Faucibus* ereptam esse atque servatam. Ex angustiae (periculi) faucibus [erepto tibi obtinget] latitudo (status felicior); non coarctatio [succedet] in locum ejus. — Ejus *rei*, תחתיה, fem, pro neutr. (vid. ad XXXV, 13.) nam רתב masc. sed ad totum sermonem longamque calamitatum seriem remittit cogitationem ista generis enallage in-suffixo pronominali obvia. — A *latitudine* et campo *patente*, *liberationem*, *auxilium*, *salutem*, *felicitem* in *pressura* aut *carcere* vitam degentium dici, notum est; maxime in verbo הושיע ex ושיע, pro ושי, ar. spatiosus fuit; item in פתח aperi, ar. (interdum et hebr.) opem ferre. (LXX IES: LI, 14. הפתח, [MARC. VII, 34.] σῶζενθαι) — — *Et requies* [tibi obtinget]; ἀνάπαυσις, 2 THESS. I, 7. — *Mensa tua* (pinguedine) *cibus delicatis* [iterum] *repleta erit*. — — Ergo omnino *in hac vita* meliorem sortem illum sperare jubet, sed rationibus certioribus quam quibus triumviri isti idem polliciti erant. Hinc itaque locum XXXIII, 29, 30. illustrari oportet; et *concinnitas argumentorum* salva est!

v. 17. — Quemadmodum משפט jus, decretum summi Iudicis, decreta providentiae, [IES. XXVI, 9.] *fata* hominum, *fortis*; sic דין ar.

ar. ritus, consuetudo, mores, *status*, via, decretum. — *Plenam* impii sortem ex decreto summi rerum humanarum Arbitri fortitus es: jus et iudicium *obtinebunt* [locum suum]; תִּמְכֹּךְ e. g. sortem (ps. XVI, 5.) *apprehendere*, capere. (Aut תִּמְכֹּךְ? retinebuntur; sed hoc frigidum!) LXX, οὐκ ὑστερήσει, non deficiet. VVLG. Causa tua quasi impii iudicata est, causam iudiciumque recipies. (Legisse תִּמְכֹּךְ Niph. et supplevisse a te videtur: a te *recipiantur* causa et iudicium.) Rem ipsam dilucidat locus XXXIV, 14.

v. 18. — Verum ira [Numinis irati instat]! LXX, θυμὸς ἐπ' ἀσεβείᾳ ἤξει, (MS. Alex.) l. ἔται (MS. Vatican.) ira veniet super impios. Conf. IOB. XIX, 29. — Ne forte DEVS te incitari patiatur; vel potius impersonaliter: [ne quis te incitet:] *ne forte* (ad peccatum) *inciteris*, [de הוֹסִית, sensu aliquantulum deflexo, vid. ad v. 16.] — dum tibi *plaudis*, (in plausu, l. ne forte applausu *instigeris*.) פָּשַׁע. שׁ (ut interdum) pro שׁ; etiam ar. פָּשַׁע percussit, quae significatio hebraeis quoque in פָּשַׁע frequens [ut supra XXXIV, 26.] comprobatur, recte in hoc verbo שׁ cum שׁ comparari.

Quae nunc sequitur *sententia maxime memorabilis*, verbotenus sic vertenda erit: *Et ne AMPLITUDO* *) [ps. XXXVII, II.] *LYTRI te* (a recta via) *deflectat!* — i. e. deflectendi *occasionem praebeat*. [Sic ACT. I, 18. IAC. V, 20. IOB. XXXV, 15. Iudas pro pecunia sceleris parta agrum *emisse*, Dux alterius in viam salutis agmini criminum divinitus huic condonatorum *tegmen obduxisse*, Ira non *poenas instigare*; sic porro Pilatus variis linguis titulos crucis *scripsisse*, et DEVS Pharaonem *indurasse*, Davidem *instigasse* dicitur; ad ostendendas *causas*, non efficientes, sed *occasionales, impulsivas, motivas*, vel meram *permissionem*.] — נָטָה, ad analogiam vocis עָוָה, [ar. *inclinare*,] simpliciter, a *recto* declinare,

*) Sive in notione *multitudinis* subsistas: *multitudo* pretii pro redemptione solvendi; *multitudo* pecuniarum, seu qualiumcunque rerum pro redemptione solvendarum; *sacrificiorum* multitudo, e. i. g. a.

nare, e. g. XXIII, 11. (quanquam ibi לרר praecedit,) et EZECH. IX, 9. in nomine טטה *declinatio*, i. *pravitas*. — Scio objici posse, quod de muneribus, quibus aut iudex aut testis corrumpitur, hocce verbum usurperetur; [EXOD. XXXIII, 6. 2. postremo loco elliptice:] sed proprio suo nomine ista ad corrumpendos animos tendentia dona שחר [ib. v. 8.] vocantur. Et quanquam in *verbo* כפר GEN. XXXII, 21. (cum voce מנחה, *donum*, conjuncto) talis notio inesse ad primum adspēctum videri queat *versionem* LUTHERI legentibus: „*Ich will ihn versöhnen mit dem Geschenk*;*“* hebraica phrasis est: אכפרה פניו, *oculos ejus munere* [tanquam *pice* *) obducta] *oblinam*; ubi de favore alioqui *justo* et amore *fraterno* reconciliando *inimicumque* beneficiis [PROV. XXV, 21. ROM. XII, 21. MATH. XVIII, 15.] sibi devinciendi studio *honesto*, neutiquam de *corruptionum* muneribus sermo est: neque hanc postremam vim *nomini* כפר competere ullo exemplo monstratum iri vel quovis pignore contenderim. Nexus autem orationis ne mente quidem fingendi materiem suppeditat, quo consilio munera ad corrumpendum virum divitiis abundantem data commemorari potuissent nostro loco; nisi quis forte ex proxime subsequentibus, secundum *interpretationem* LUTHERI (parum firmam), antithesin ironicam, „*DEVMne IOBVS putet muneribus corruptum iri*?“ urgere velit: „*Meinest du, daß er deine Gewalt achte, oder Gold; oder irgend eine Stärke, oder Vermögen* **).“

Iraque nihil jam reliquum esse arbitror, quam ut *ex ipsius* ELIAE *nostri* verbis, maximeque IOBI propriis sermonibus, ad quos ille identidem respicit, *locum luculentissimum* et per se (nisi nebulae extrinsecus offundantur) satis *perspicuum* explicemus; nempe ex XXXIII, 24. coll. XIX, 25. 27. Ex quo enim *mortis Auctorem* a *Sobole* per feminam procreanda post inflictum insidiosum vulnus destructum iri audierant homines primaevi, ipso Iudice sententiam in deceptos mitiorem, severiorem in Homicidam ferente;

*) כפר *pice*, et *arab.* et *hebr.*

***) De loco PSALM. XLIX, 8. vid. *Exercit.* ad IOB. XIX, 25. pag. 29. sq.

re; statim abhinc primus generis nostri parens cum bono omine uxorem, quam damni illati accusaverat, gentis, non ad mortem, sed ad vitam destinatae genitricem compellare coepit: et quum *Vindicis* opem *Habelus*, a fratre trucidatus, *auxilium DEI* sui, imploraret, jam tum quidem moribundi in *DEO* vitae humanae conservatore [IOB. VII, 20.] sibi confidentis preces exaudivit ipse *DEVS*, et [dicti a maculandis sanguine *) manibus] *GOELIS partes suscepit*. GEN. IV, 10. coll. IOB. XVI, 18. (19.) IES. XXVI, 21. Quae notio (utut *umbris suis obvoluta*) quam fuerit antiqua, et quam arcte cum religione patriarchali, cujus semina continet liber IOBI, concreverit, vel ex GEN. XLVIII, 15. sq. [vid. *Exerc.* in IOB. p. 112. sq.] apparet. Quare libere fateor, nec me pudebit confessionis! [ROM. I, 16. ACT. X, 43.] — per rationes historicas grammaticasque me non posse non *REDEMTOREM* humani generis nostro quoque loco agnoscere.

v. 19. — Numquid quiritatio tua *instruet*? [XXXIII, 5.] meliore res humanas ordine *disponet*? *ordinem* novum *introducet*? *Non satis ardui sunt universi potentes viribus*; vel potentiissimis nimis hoc arduum foret. Litteras sic jungendas et pronuntiandas credo: לא בצרר כל. Nempe ab *altitudine* [בצרר de *altis* moenibus, rebus *arduis*; et Niph. *nimis arduum* s. *difficile esse*; arab. conj. 3. ex *alto* prospexit;] *conatus difficiliore* dicti. Ad litteram: *Non satis alti sunt* (ad disponendum de ordine mundi) *potentiissimi terrarum domini*. — *Viribus* praepotentes, PROV. XXIV, 5. [ubi Pi. cujus formae puncta nostro etiam, fortasse loco substituenda videntur.]

v. 20. — Ne *anheles*! noli *anhelare noctem*! [ganze Nächte durchsehen,] ut [tua causa] loco suo *emigrent* [proficiscantur] *populi*.

v. 21. — Cave, ne te *vertas* [VVLG. declines] ad iniquitatem, quum *exsultantis ingenii feroces impetus praetuleris submissioni animi*, quam jure suo *DEVS* ab hominibus *poscit*. (Si *elegeris exsultantiam prae* sub.

*) Vid. Annotar. ad IES. LXIII, 1—6. fascicul. II. Chilonii 1777. ad comm. 3. pag. 20. Adde IES. LIX, 3.

submissione.) De faciliori vocabulo עני primum referam lectores ad observata in *versiculum* 15. Tum vel ipsa *antithesis* suadet voculas mente cassas על-זה in unam vocem עלֹה [ad formam ערמה, נקכה, נבלה, caet.] contrahendas esse; ut sit synonymon עלוצרה, [nam עלו et עלץ non nisi pronuntiatione differre constat,] quo nomine pariter in oppositione ad עני usi sunt hebraei, HABAC. IV, 14. Nec vero solos *laetitiae* excessus, sed *omnem animi exultantis impetum* *) verbo עלו significari, ex *arabica* dialecto colligi licet, ubi עלو, c. *Se*, denotat: (*avidum esse*.) *prae aegritudine corporis animive inquietum et impatientem esse*. (CASTELL. addit: *quictis impatientem esse*.) En tibi depictum verissimis coloribus mentis habitum IOBI, quippe tam corpore quam animo *aegrum* se sentientis, hincque *impatientioris* et *inquietioris*, quam conveniret promissam *supplicibus* clementiam Numinis sibi vindicare cupienti.

v. 24. — רֹר, c. *Sse*, ar. conj. 2. *scrutari, veritatem excutere, veram sententiam* [e. g. Corani] *eruerere studere*. Opus DEI, quod *scrutantur* (cujusve veras rationes penetrare student) *homines*.

v. 25. — Opus, quod cuncti *admirantur*, [v. ad XXXIII, 28.] quod homo *e longinquo prospicit*. (KOHEL. III, 11. *Evolutiones naturae* indidit animo humano, i. e. instam habemus menti nostrae *rationem*, qua rerum *sibi succedentium ordinem* prospicimus.)

v. 27. — *Tonitru* e longinquo admurmurans animum loquentis *senfim* in altum extollit, jamque sublimior oratio, *philosophiae naturalis* [v. c. PROV. VIII. *conspicuae*] plena, ad *genus dicendi poeticum* quam proxime accedit. Gravis, tamque augusto spectaculo digna, praeparatio ad mox describendum *adventum DEI*, non litis socium, ut inter pares, [XXXIV, 23.] aut disputationis arbitrum, sed *Judicem aequissimum Dominumque universi clementissimum* agentis. — *Minuit* (subtrahit, imminuit) gut-

*) Igitur *Part. I*, hujus scripti pag. 18, pro exultantis *laetitiae* motibus nunc repono: *exultantis animi motus*.

guttulas aquarum; *minutas reddit*; [verdünnen;] ar. גרע forbere (aquam); chald. sanguinem (venae sectione) detrahere et imminuere. — Quum [DEVS] aquae guttas in vapores minutos resolvit, tum liquant (guttae illae in minutas resolutae) pluviam in nebulam suam, l. in vaporem suum. *Suus* pluviae vapor tribuitur, ad indicandum *ortum pluviae* ex vaporibus condensatis; quemadmodum homo dicitur, reverti in *pulverem suum*. ps. CXLVI, 4. vid. *not.* ad vers. sq.

v. 28. — *Quae* (guttulae in minutas solutae) defluunt ex nubibus *), destillant in hominem *litigantem* (cum creatore suo, rom. II, 8. IES. XLV, 9.)! Eodem consilio XXXVIII, 7. festivae grati animi exultationes omnium creaturarum per immensum naturae ambitum describuntur, (jubila *liberorum DEI*), de tam *benigno parente* sibi invicem congratulantium. Illustranda sententia ex MATTH. V, 45. *Beneficia* opprobriis rependi, nefandum crimen! רב *antithesin* efficit ad praecedens v. 24. חשניא, et mox subsequenter v. 31. vocem מכביר.

v. 29. — Ergone etiam intelligit, homo, qui litem intendere audeat sapientissimo rerum humanarum dispensatori, dimensionum caeli rationes? quanto minus *e. f. p.* — Expansiones nubium, strepitus turgurii DEI. ps. XVIII, 12.

v. 30. — Sic latini montium *radices*; fundamenta, v. *Excercit.* ad IOB. XIX, 28. (*Fundamentum Religionis in me deprehenditur; Articulum Religionis fundamentalem de iudicio in altera vita expectanda firme teneo.*)

v. 31. — v. ad vers. 28. — למכביר, Forma *infinitivi* per מ ex chaldaismo vel syriasmo: *ad magnificandum!* ad magnificandam *sapientiam* suam *bonitate* temperatam **), qualem *justitiae* notionem in lingua sacra praevalere constat inter omnes. כביר, ar. 4 conj. *magnificare*. [Synonymon DAN. IX, 27. הגביר; utrumque a magnitudine, amplitudine.] — Possis etiam *participio* vertere: Cibus praebet *magnificanti*, beneficia di-

vina

*) שחק, ab attenuatis *pulvisculis* derivata vox aptissime quadrat in descriptionem praecedentis commatis *physicam*.

***) v. XXXVII, 23.

vina praedicanti, gratias humili animo agenti. Sed quia ingratos etiam aquis pluvialibus irrigari observaverat, minus hoc concinne dictum fore crediderim.

v. 32. — Verba *tegenti* c. על, *Ambas manus operit luce*. — Pro עליה codd. Kennic. 6 vel 7 masc. עליו, sc. אור, quam lectionem praefero. על צורה c. על, injungere alicui officium: Mandata dat fulmini *contra illum, qui contraire audet*. Etsi plerumque הפגיע c. ב, bono sensu, precibus interpositis punituro contraire, intercedere; et, in opem advenire, IER. XV, 11, tamen in *Kal*, pariter cum ב, utrumque, et *hostilem* animum et amicum adventum denotat.

v. 33. — Indicat *ei* amicum suum; על pro ל, v. *Exerc.* ad 108. §. 14. b. — Amicum suum, *ira incensum contra pravitatem*. Ex pluribus interpretationibus conflata catena TARG. CHALD. *binis* glossis reperit vocem קנאתה; ergo סקנת c. נ legisse apparet: pronuntiandum סקנת; ar. *rubere*, unde etiam *ira* hebr. — עולה pronuntiarunt LXX, SYR, et [*hypocritas* versione sua exprimens] ARABS.

XXXVII, 2. — הגה *halitus*.

v. 4. — עקב, ar. *procrastinavit*; ergo cum chald. עכב Pa. *tardare, morari*, comparandum.

v. 7. — EPHES. II, 10. (ps. LI, 12.) Sensus ex XXXVI, 33: coll. 32, explicandus.

v. 9. — *Post* pluviam turbo venit. הדר, ar. *pluvia*, GOL. ex GIEVHAR. it. CASTELL. — et *post dispergentes* [fulgura scintillantia] sc. NVBES, (v. 11.) frigus (venit).

v. 10. — Ab halitu DEI *concrefcit* glacies. יתן, ar. (sec. regul.) ותן, conj. 3. *affixus haesit*. (Ergo, affixa haeret glacies.)

v. 11. — טרה proprium *grandinis caelo dejectae* vocabulum, e. g. AR. 108. X, 11. *Dejecit* (טרה) DEVS super eos lapides GRANDINIS

(כרר) de caelo ut morentur. Itaque, quum in codice MS Rabb. Menahem. A. C. 1296. (*Kennic. cod. 76.* qui codex varietates lectionum plures continere dicitur,) vox כרר omissa sit, lectionis variae suspicio indicari videtur; et vero levissima statuitur mutatio, si ex oblitterato ך (*daleth*) ortum י (*jod*) conjeceris: כרר.

v. 12. — מתהפך, vocabulum fulminis vibrantis proprium, GEN. III, 24. — תחבולות, vulg. Quocumque eas voluntas gubernantis duxerit. SYMMACH. ἐν τῇ κυβερνήσει *) αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργαῖσθαι αὐτὰ. A QUIL. ἐν διακώσει, in gubernatione. — לפעול, (infin. ad perpetrare ea, sc. fulgur et grandinem,) ut (fulmen et grando) perpetrent caet. — ארצה, pro, הארץ, v. ad XXXIV, 13.

v. 13. — חשר, ar. (ש pro ס sec. reg.) agmen; seu, ut ex GIGG. ap. CASTELL. multitudo virorum: ut in verbo, convenire, congregare. — Fulmen DEVS ita dirigit, ut perveniat ad eum locum, quo intendebat. מטא, chald. pervenire; ita מצא (invenire) pertingere; (vicinum esse, PROV. VIII, 12.) et de ferro aliquem feriente, DEVT. XIX, 5.

v. 16. — Librationes. — Res non satis mirandas! — Perfectissimus scientiis [horum mirabilium auctor]!

v. 21. — כהר syr. de colorum varietate, de auroram circumfundentibus coloribus. ar. splendore praecellere, qualis v. c. luna inter sidera minora.

v. 22. — Circum (על) DEVM tremendum [est] Splendor!

v. 23. — Quod attinet Altissimum, Eum (homines) non inveniunt. [v. ad vers. 13.] — Magnus est (praevalet) potentia, et justitia, et clementiae amplitudine. Non opprimit! [v. XXXIV, 12. coll. 17. et ad postremum locum in verbo חבש observata.]

v. 24. — Qui sibi sapientes videntur, v. ad XXXVI, 5. de voce לב. — Pro יראה legendum esse: יראה; commonstravi Part. I. hujus commentationis, in nota sub finem adjecta, pag. 21. — Conferantur jam

*) PROV. I, 5. ὁ κυβερνήσις, vulg. gubernacula.

jam in hoc posteriori nostro schediasmate verba ultima expositionis argumentorum *Eliae Busitae*: „ita ut *vana fuerit spes de spectando Numine confidentium, nisi animo submisso ad Ejus clementiam confugiant.* — Itaque XLII, 5. verba IOBI: „atque IAM *) *oculus meus TE videt;*“ admirationem rei *novae* parumque ab ipso antea expectatae produunt: igitur perperam ex hoc animi perculsi sermone *religiosa* **) *illa DEI spectandi Fiducia*, quam XIX, 26. 27. renes suos intime penetrasse ac paene desiderio confecisse profiteretur, explicaretur!

*) Non negligenda vis particulae ועתה.

**) v. ad XXXVI, 30.

P. P.

ROSTOCHII D. III APRILIS c1o1cccxc.

Fd 3348

ULB Halle

3

002 500 558

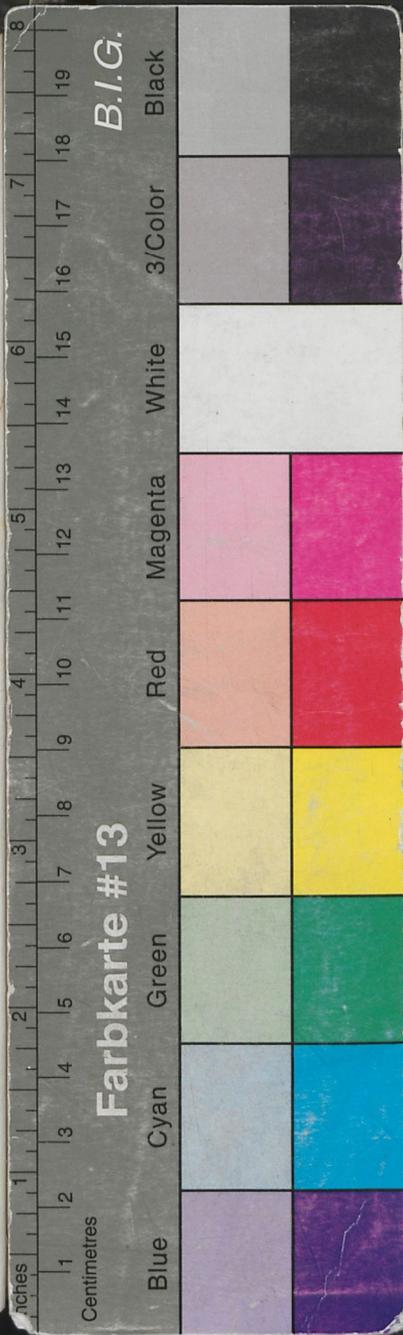

f
sb.

mt.

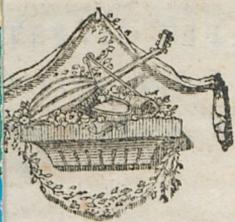

MORIAM
RECTIONIS
OSTRI AC SERVATORIS
CHRISTI

26.
25

TEQVE CELEBRANDAM
INDICIT
AE ROSTOCHIENSIS
INSTAVRATIONE PRIMO
RECTOR
ASPARVS VELTHVSEN.

AEMISSA EST
T ELIAE BVSITAE
OSIS ANTIQVISSIMIS INTERTEXTORVM
CAPP. XXXII—XXXVII
ARS ALTERA
M HERMENEVTICVM CONTINET.

ata

OSTOCHII,
IS ADLERIANIS.

